

JACOB A. RIIS

LIGHT IN DARK PLACES

DRØMMEN OM DEN NYE VERDEN

UNDERSVINGSMATERIALE

Grundskolens mellem- og udskolingstrin

DRØMMEN OM 'DEN NYE VERDEN'

USA var i 2. halvdel af 1800-tallet et land, hvor landbrugssektoren voksede og industrialiseringen tog fart. I de danske aviser berettede artikler om, at der var hårdt brug for bønder i USA, og at gratis land blev givet til dem, der valgte at bosætte sig der. Også i den amerikanske industri var arbejdsmulighederne mange. Den nye teknologi krævede for at fungere forskellige råstoffer og materialer som fx jern, gas, olie, koks og kul. Det skabte flere muligheder for at få et fast job, bl.a. på fabrikker og i miner.

Mange forlod deres hjemland med en drøm om at få en bedre tilværelse i USA, den såkaldte Nye Verden mod vest - langt væk fra arbejdsløshed, sult og fattigdom. USA blev anset for at være 'mulighedernes og fremskridtets land', hvor der var plads til alle, og hvor man hurtigt kunne skabe sig et godt og lykkeligt liv uden mange bekymringer om, hvad fremtiden ville bringe.

I 1800-tallet var udvandringen fra Europa stor.
Fra 1870 til 1900 rejste 12 millioner mennesker til USA.
De kom primært fra Øst- og Sydeuropa.

Jacob A. Riis rejste til USA fredag d. 13. maj 1870. Med dampskib kom han først til Glasgow. Dernæst fortsatte han rejsen til New York, ligeledes med dampskib. Efter mere end to ugers rejse ankom Riis til den amerikanske storby, der var højere og mere travl end nogen anden by, han før havde set. Riis havde ingen planer for, hvad han skulle give sig til i byen. Men han havde en tro på, at han nok skulle få et arbejde.

Kort over New York fra 1879

I sin selvbiografi *The Making of an American* fra 1901 beskriver Riis sit møde med New York således:

Det var en smuk forårmorgen. Fra skibets ræling kunne jeg se tusindvis af lige gader, Brooklyns grønne bakker, et postyr af færger og lystfartøjer på floden. Mit håb om, at der et eller andet sted i denne myldrende bistade ville være et sted for mig, blev større. Jeg havde endnu ingen forestilling om, hvilken fremtid jeg kunne skabe for mig selv. Jeg ville tage det, som det kom, og gøre det, jeg nu kunne(..) Jeg havde et par stærke hænder, stædighed nok til to og en stærk tro på, at i et frit land, som ikke var underlagt sædvane, social rang eller menneskers herredømme, skulle alting nok ordne sig i sidste ende.

It was a beautiful spring morning, and as I looked over the rail at the miles of straight streets, the green heights of Brooklyn, and the stir of ferryboats and pleasure craft on the river, my hopes rose high that somewhere in this teeming hive there would be a place for me. What kind of a place I had myself no clear notion of. I would let that work out as it could (...) I had a pair of strong hands, and stubbornness enough to do for two; also a strong belief that in a free country, free from the dominion of custom, of caste, as well as of men, things would somehow come right in the end.

The Making of an American, 1901, s. 35

Diskuter i grupper:

- ◆ Nævn nogle grunde til, hvorfor der fortsat er mange, der immigrerer i dag?
- ◆ Sæt nogle ord på, hvilke udfordringer der kan være, når man kommer til et nyt land for at bosætte sig og starte et nyt liv.
- ◆ Hvis du skulle rejse til et andet land for at bosætte dig, hvad ville så være vigtigt for dig? Hvor ville du tage hen - og hvorfor?

I. DEN AMERIKANSKE DRØM

Begrebet 'Den amerikanske drøm' knytter sig til en forestilling om et land, hvor mulighederne er uanede, og hvor enhver - uanset baggrund, herkomst eller opvækst - kan opnå velstand, succes og lykke ved at arbejde hårdt.

'Den amerikanske drøm' er forbundet med USA's uafhængighedserklæring fra 1776, hvori det deklarerer, at alle mennesker er skabt lige, og at alle har medfødte rettigheder som mennesker.

'Den amerikanske drøm' omfatter et sæt af værdier og idealer, hvor frihed er et kernepunkt. Frihed forbindes med muligheden for selv at forme sit liv. Man er sin egen lykkes smed. Det vil sige, at man er ansvarlig for sit eget liv - og i sidste ende om man opnår succes og lykke.

Diskuter i grupper:

- ◆ **Hvor og hvordan har du tidligere hørt om begrebet 'Den amerikanske drøm'?**
- ◆ **Kender du nogen, der har kæmpet hårdt for sine drømme og for det liv, de lever i dag?**
- ◆ **Hvad er *din* drøm?**
- ◆ **Forsøg at sætte nogle ord på forholdet mellem drøm og virkelighed: I hvilke situationer kan vi opleve, at en drøm ikke stemmer overens med virkeligheden?**

II. DRØMMENS BAGSIDE

For den amerikanske stat og flere private virksomheder var immigration en god forretning. Lokale og internationale aviser og blade trykte reklamer, som lokkede med gratis land, hvis udlændinge immigrerede dertil. De talrige jobmuligheder i USA blev også beskrevet. Nogle firmaer tilbød ligefrem at sponsorere de lange, oversøiske rejser for at få arbejdskraft til landet. Mulighederne i Den Nye Verden syntes enestående, men Riis påviste igennem sit arbejde, at virkeligheden oftest var en helt anden.

I 1887 fik Riis arbejde som journalist på avisen *New York Tribune*. Han skrev om det hårde liv i byens fattigste områder, som var præget af en voldsom befolkningstilvækst. I slutningen af 1880'erne begyndte han at tage fotografier, der skulle illustrere hans artikler. Fotografierne viste den nød og elendighed, som den store befolkningstilvækst førte med sig blandt andet kriminalitet og fattigdom. Riis' artikler og fotografier viser således, at den store immigration og 'Den amerikanske drøm' havde en bagside: Den bidrog til store klasseskel, blandt andet fordi de mere velstående borgere tjente penge på immigranternes boligmangel. Overklassen strålede i velstand, alt imens den fattige underklasse voksede stødt og hurtigt og førte bl.a. vagabonder, kriminelle, prostituerede, gadedrenge og hjemløse med sig.

BILLEDOPGAVE:

Bandits' Roost, 1887-88, Museum of the City of New York, 90.13.4.120

Som journalist arbejdede Riis i området omkring Mulberry Street i New York. Det var omkranset af lejekaserner, hvor mange immigranter boede. Imellem og bag ved lejekasernerne var der mange smågyder - bl.a. den berygtede Bandits' Roost, hvor mange kriminelle holdt til. Her var kriminaliteten højst.

Billedanalyse:

- ◆ **Beskriv, hvad du ser på fotografiet.**
- ◆ **Riis har fotograferet den lille gyde, som hed Bandits' Roost. Hvilket område af New York, tror du, at den tilhørte og hvorfor?**
- ◆ **Hvilken befolkningsgruppe, tror du, at personerne på fotografiet tilhørte og hvorfor?**
- ◆ **Hvad tror du, at de foretager sig her?**
- ◆ **Hvad ville Riis fortælle med sit motiv?**

III. HVERDAGEN I EN VOKSENDE STORBY

New York var en af USA's travleste storbyer i slutningen af 1800-tallet. Mange virksomheder, handelsdrivende og fabrikker havde hovedsæde der, hvilket medførte, at der var masser af aktivitet og gode arbejdsmuligheder. Netop derfor slog mange immigranter sig ned i New York. Men immigrationen var langt større end ventet. På ganske kort tid kom der en voldsom stigning i indbyggerantallet og befolkningstætheden i byen: Fra 1860 til 1890 fordobledes byens indbyggertal, og dens areal blev 15 gange større.

Tusindvis af immigranter samlede sig på New Yorks Lower East Side på Manhattan. Her opstod immigrantkvarterer - hvad der i daglig tale i dag kaldes ghettoer - hvor der langt fra var nok plads til alle.

BILLEDOPGAVE:

- ◆ **Beskriv, hvad du ser på fotografiet.**
- ◆ **Hvor befinder vi os?**
- ◆ **Se godt på personerne. Hvem er det, som bor her, og hvordan er deres leveforhold til sammenligning med dine egne?**
- ◆ **Hvilken historie fortæller det om leveforholdene i New York i Riis' levetid?**
- ◆ **Hvorfor tror du, at Riis har valgt lige netop dette motiv?**

Nr. 24 Baxter Street Alley, 1888, Museum of the City of New York, 90.13.4.280

I en artikel fra samme år beskriver Riis området ved Baxter Street således:

Ved 59 Baxter Street går der (..) en gyde ind fra fortovet, og her ligger lejekarserne så tæt på begge sider, at de stort set lukker alt dagslys ude. På den ene side er bygningerne af mursten, på den anden af træ, men de er omtrent lige vakkelvorne og elendige. Mange italienere har bosat sig her. Poser med laser og pjalter, knogler og papir, samler sig om disse mennesker, og det trods byens love og regler og de 3.000 politifolk, der befinder sig her.

At 59 Baxter Street is... an alley leading from the sidewalk with tenements on either side crowding so close as to almost crowd out the light of day. On one side they are brick and on the other wood, but there is little difference in their ricketiness and squalor. This is also an Italian colony, and the bags of rags and bones and paper shown are gathered by these people, despite the laws and ordinances and the 3,000 police.

Fra avisen *Sun*, 12. februar, 1888, s. 10

Diskuter i grupper:

- ◆ Hvilke følger kan det have, når rigtig mange mennesker lever tæt sammen i en storby i forhold til eksempelvis sundhed og sikkerhed?
- ◆ Hvilke eksempler på immigrantkvarterer findes i dag, og hvad karakteriserer dem?
- ◆ Er immigrantkvarterer i dag også ghettoer? Hvorfor eller hvorfor ikke?

Immigranterne i New York blev forskelsbehandlet på arbejdsmarkedet, bl.a. på grund af sprogbarrierer og etnisk herkomst. Det resulterede i dårlige ansættelses- og arbejdsforhold. Mange immigranter fandt derfor arbejde hos folk med samme baggrund som dem selv og i brancher, som de kendte til fra deres hjemland. På den måde var de en god, nem og effektiv arbejdskraft, der ikke behøvede oplæring.

Nogle immigranter arbejdede i hjemmet, hvor de involverede hele familien. Også børnene bidrog til familiens indkomst.

BILLEDOPGAVE:

Cigarmagere fra Bøhmen på arbejde, 1889–1890, Museum of the City of New York, 90.13.4.150

- ◆ **Fotografiet på s. 7 forestiller et cigarmagerværksted. Beskriv, hvem du ser på fotografiet, og hvad de foretager sig?**
- ◆ **Se på rummets indretning og lysforhold. Hvordan ville du beskrive arbejdsforholdene set med nutidens øjne?**
- ◆ **Hvad tror du er vigtigt for Riis at fortælle med billedet?**

Riis arbejdede for at få indført love mod børnearbejde. I Riis' samtid - i slutningen af 1800-tallet - var det hidtil uset. Det var almindeligt, at små børn arbejdede mange timer om dagen. Også på steder, der havde dårlig luft og næsten intet lys. I nutidens USA er børnearbejde ikke lovligt, en beslutning som Riis' arbejde var med til at præge.

IV. ASSIMILATION

Den stigende immigration førte til store kulturelle forskelle i USA: Der var mennesker med forskellige etniske baggrunde, forskellige trosretninger, forskellige sprog og politiske holdninger samt forskellige traditioner og holdninger. Alt sammen noget, man havde med i bagagen fra ens hjemland.

Riis var af den overbevisning, at måden, hvorpå man kunne skabe et godt og velfungerende multikulturelt samfund, var ved at sætte fokus på de amerikanske værdier og traditioner - altså alt dét, der i årtier havde skabt tryghed, forståelse og sammenhold i nationen.

Efter at Riis havde udgivet sin selvbiografi *The Making of an American*, beskrev den daværende præsident, Theodor Roosevelt, Riis som "den ideelle amerikanske samfundsborger". Dette kan ses som et udtryk for, at Riis var blevet assimileret.

Begrebet 'Assimilation' er en proces, hvorved en kultur gradvis inkorporeres i en anden. På den måde bliver kulturforskelle ophævet. Modsat integration, hvor begge parter ændrer sig for at tilpasse sig hinanden - altså, hvor man finder en måde at leve sammen uden at give afkald på sit kulturelle særpræg - er assimilation en ensporet handling, hvor immigranterne tilpasser sig værtslandets kultur og normer.

Det var Riis' opfattelse, at immigranter skulle tilpasse sig de amerikanske skikke, vaner og normer; de skulle lære disse at kende, forstå og respektere dem. På den måde kunne man - ifølge Riis - som immigrant undgå at blive udelukket fra arbejdsmarkedet. Man kunne dertil mindske den sociale ulighed, undgå fordomme og forskelsbehandling i samfundet.

Riis mente også, at for at blive en aktiv del af samfundet skulle immigranter lære det amerikanske sprog, få en uddannelse og finde et arbejde. Det skulle ske på lige fod og med de samme rettigheder, som indfødte amerikanere havde. Derfor handlede det også om, at få amerikanerne til at se på immigranterne med nye øjne. De skulle acceptere dem. Og de skulle være med til at integrere de nye borgere ved ligeledes at åbne op og være imødekommende. Her var Riis' arbejde vigtigt: Han skrev og tog billeder af immigranter, der tog amerikanske skikke og traditioner til sig.

BILLEDOPGAVE:

Honnør for flaget i Mott Street Industrial School, 1891-1892,
Museum of the City of New York, 90.13.4.170

I 1800-tallets USA var der en tradition for at gøre honnør for flaget. I skolens klasseværelse rejste elever sig op hver morgen for at vende sig mod det amerikanske flag, Stars and Stripes, og sværge troskabseden, ”The Pledge of Allegiance”. Det var en måde, hvorpå man kunne vise, at man havde respekt for den amerikanske nation.

- ◆ **Beskriv, hvad du ser på billedet? Hvor er børnene?**
- ◆ **Hvem er børnene, og hvad foretager de sig foran flaget?**
- ◆ **Diskuter, hvad et flag betyder for vores nationale stolthed. Hvilke traditioner og skikke knytter der sig til flaget? Hvornår og hvorfor bruger vi flag?**

TEKSTOPGAVE:

I bogen *Peril and Preservation* fra 1903 brugte Riis fotografiet *Honnør for flaget i Mott Street Industrial School* til at opfordre til accept af nye immigranter. Han skrev således:

Hvis du tvivler på, om de er på din side i kampen, så se dem gøre honnør for flaget om morgenen, hvor de lover troskab med ”vores hjerter, vores sind, vores hænder til vores land – ét land, ét sprog, ét flag!”

If you doubt that they are on our side in the fight, go and hear them salute the flag in the morning, promising ”our hearts, our heads and our hands to our country – one country, one language, one flag!”

Peril and Preservation, s. 153

- ◆ **I Danmark har vi ingen troskabsed. Hvis vi skulle have en, hvordan skulle den så lyde? Skriv nogle sætninger og præsentér den efterfølgende for en eller flere af dine klassekammerater.**
- ◆ **Foruden at gøre honnør for flaget, hvordan kan man ellers vise, at man er eller ønsker at være en del af et nyt samfund på?**
- ◆ **Nævn andre symboler, der kan være vigtige for et lands traditioner og værdier, fx i Danmark. Diskutér, hvordan de er anderledes end andre landes.**

V. PERSPEKTIVERENDE SPØRGSMÅL

- ◆ Har situationen for immigranter i USA ændret sig med tiden?
- ◆ Diskuter immigration til Danmark i dag, hvorfor immigrerer nogen hertil, hvordan ser forholdene ud for immigranter i Danmark, og hvilke muligheder har de for at blive en del af det danske samfund?
- ◆ Mange immigranter i Danmark bor i hovedstanden. Hvad kan det skyldes?
- ◆ Bor der særligt mange immigranter i bestemte bydele i København? I så fald, hvorfor og hvordan er deres leveforhold?
- ◆ Hvad er din holdning til assimilation? Bør immigranter i Danmark assimilere sig den danske kultur?